

ILMIY-AMALIY
ELEKTRON JURNAL

Iyul №7, 2026

Агробизнес, наука и
технология

AGROBIZNES FAN VA TEXNOLOGIYALAR

Agribusiness, science and
technology

№ 083688

ISSN:
3060-5245

Toshkent-2026

Platform &
workflow by
OJS / PKP

BOSH MUHARRIR

Oblomuradov Narzullo Naimovich – i.f.d. (DSc), professor.

Bosh muharrir o'rinbosarlari:

Islamov Soxib Yaxshibekovich – q.x.f.d. (DSc), professor.

Sultonov Kamoliddin Sadriddinovich – q.x.f.d. (DSc), professor.

Farmonov To'liqin Xayitmurodovich – i.f.d. (DSc), professor.

Muharrir:

Beglayev Uchqun Xurramovich – i.f.f.d. (PhD), dotsent.

Tahrir hay'atining xalqaro a'zolari:

Kusainov Xalel Xaymullayevich – i.f.d. professor (Qozog'iston davlat texnologiya universiteti)

Vilija Aleknevičienė – i.f.d. professor (Universitet Vitovta Velikogo)

Gilbert Ludwig – professor, (Jamk University of Applied Sciences)

Bobojonov Ixtiyor Baxtiyorovich – i.f.d. professor (Germaniyaning Leybnits nomidagi Markaziy Osiyoda qishloq xo'jaligini rivojlantirish instituti (IAMO))

Daiva Makutenene – professor, (Vitautas Magnus universiteti, Litva)

Xaitboyeva Nargiza Alikulovna – i.f.d. dotsent (Tojikiston davlat huquq, biznes va siyosat universiteti)

Tahrir hay'ati:**08.00.00-Iqtisodiyot fanlari:**

Gulyamov Saidasror Saidaxmedovich – i.f.d. (DSc), professor;

Saidov Muxammad-Ali Xakimovich – i.f.d. (DSc), professor;

Rustamova Iroda Baxramjanovna – i.f.d. (DSc), professor;

Ochilov Ilhom Sayitqulovich – i.f.d. (DSc), professor;

Askarov Nazimjon Niyozovich – i.f.d. (DSc), professor;

Abdullayev Altinbek Yangibayevich – i.f.d. (DSc), professor;

Boltayev Abror Sayitmuradovich – i.f.d. (DSc), dotsent;

Abduvasikov Abduaziz Abdulazizovich – i.f.n. professor;

Mamadiyarov Dilshad Uralovich – i.f.n. dotsent;

Achilov Mashrab Ulug'bekovich – i.f.f.d. (PhD), dotsent;

Galimova Feryuza Rafikovna – i.f.n. dotsent;

Odilova Dilnozaxon Barnayevna – i.f.f.d. (PhD), dotsent;

Yangiboyev Dilshod G'ulomovich – i.f.f.d. (PhD);

Saidova Dildora Nurmatovna – i.f.n. dotsent;

Dexkanova Nilufar Sagdullayevna – i.f.f.d. (PhD), dotsent;

Roziqov Jahongir Mustaqim o'g'li – i.f.f.d. (PhD), dotsent;

Boltayev Nurali Shiramatovich – i.f.f.d. (PhD), dotsent;

Ibragimova Madina Ismoilovna – i.f.f.d. (PhD), dotsent;

Javlijev Nuriddin Bektemir o'g'li – i.f.f.d. (PhD).

06.00.00-Qishloq xo'jaligi fanlari:

Shokirov Alisher Djuraboyevich – q.x.f.d. (DSc), professor;

Mardanov Husniddin Xolbozorovich – q.x.f.d. (DSc);

Abdiyev Fozil Rashidovich – q.x.f.d. (DSc);

Sattorov Maqsud Axtamovich – q.x.f.d. (DSc);

Yuldashov Nurbek Ergashovich – v.f.d. (DSc);

Xalmirzayev Dilmurad Kamilovich – q.x.f.d. (DSc), dotsent;

Namazov Ixtiyor Choriyevich – q.x.f.d. (DSc), professor;

Xudayqulov Jonibek Bozarovich – q.x.f.d. (DSc), professor;

Eshonqulov Jamoliddin Saporboy o'g'li – q.x.f.d. (DSc), professor;

Abdullayev Anvar Kodirullayevich – b.f.n., katta ilmiy xodim;

Atabayev Ma'ruf Maxmudovich – q.x.f.n. professor;

Safarov Asqar Asadullayevich – q.x.f.f.d. (PhD), dotsent;

Mustafakulov Davron Mamatqulovich – q.x.f.f.d. (PhD), dotsent;

Kasimov Botir Sadriddinovich – q.x.f.f.d. (PhD);

Akramov Umidilla Ikramdjanovich – q.x.f.n. dotsent;

Elboboyev Abdug'ani Shuxrat o'g'li – q.x.f.f.d. (PhD);

Muxammadov Yo'ldoshbek Akmal o'g'li – q.x.f.f.d. (PhD);

Maxmudova Shaxnoza Abdufattaxovna – q.x.f.f.d. (PhD), dotsent;

Idrisov Xusanjon Abdujabborovich – q.x.f.f.d. (PhD), dotsent.

MUASSIS

Toshkent davlat agrar
universiteti

ALOQA UCHUN MA'LUMOTLAR

Manzil: Toshkent viloyati, Qibray
tumani, Universitet ko'chasi, 2-uy.

Jurnalning telegram manzili:

t.me/agrobiznes_elektronjurnal

E-mail: licht-1989@mail.ru

Jurnalning rasmiy sayti:

<https://www.agrobiznesjournal.uz>

Tel: +(998) 93 439 30 00

Jurnalning ilmiyligi:

Ma'lumot uchun, OAK
Rayosatining 30.11.2024-yildagi
№364/5-sonli qarori bilan
08.00.00-Iqtisodiyot fanlari
bo'yicha, 08.05.2025-yildagi
№370/5-sonli qarori bilan
06.00.00-Qishloq xo'jaligi fanlari
bo'yicha "Dissertatsiyalar asosiy
ilmiy natijalarini chop etish
tavsiya etilgan milliy ilmiy
nashrlar ro'yxati"ga kiritilgan.

Elektron nashr, 673 sahifa.

E'lon qilishga 2026-yil 30-iyulda
ruxsat etildi.

MUNDARIJA

IQTISODIYOT FANLARI

MATRASULOVA FERUZA BAXODIROVNA

Sho'rlangan marginal yerlarda sholi yetishtirishning iqtisodiy va agroekologik jihatlari (Xorazm viloyati misolida).....9

KOZIMJONOV ABRORBЕК

Suv ta'minot va hudud gaz ta'minot korxonalarida xalqaro standartlarga muvofiq daromad va xarajatlarni tan olish masalalari.....16

KALIMULLINA NARGIZA VLADIMIROVNA

Sanoat sohasida tadbirkorlik faoliyatini rivojlantirish.....24

RAXMATULLAYEV JALOLIDDIN MUXIDDINOVICH

Davlat xaridlarini samarali tashkil etish orqali byudjet mablag'larini tejash yo'llari.....30

ISMAYLOV SIROJIDDIN ISOQOVICH

O'zbekistonda yuridik shaxslar tomonidan foyda solig'ini hisoblab chiqarish va to'lash tartibi.....42

TURGUNOV ABDULLOH QUDRATBEK O'G'LI

Korxona faoliyatining iqtisodiy samaradorligini baholashda foyda va rentabellik ko'rsatkichlari.....49

ABDUBOQIYEV MUXAMMAD SHAROFITDINOVICH

Efficiency indicators of financial management mechanisms in joint-stock companies.....55

ZOHIDOV JAMSHID BOTIRXONOVICH

Xizmat ko'rsatish korxona menejmentida axborot texnologiyalarini rivojlantirish mexanizmlarini takomillashtirish.....63

ACHILOVA FIRUZA KURBANOVNA, PARDAYEV ORIFJON

CHARSHAMIYEVICH

Qashqadaryo viloyatida raqamli infratuzilma va sanoat ishlab chiqarishning hozirgi holati tahlili.....71

UMAROVA ROXILAXON XALILJON QIZI

Mahalla tizimida madaniy loyihalarni boshqarishning ijtimoiy-iqtisodiy mexanizmlarini takomillashtirish.....80

ATABAYEVA KAROMAT RAJABOVNA

Demografik jarayonlarni o'rganishning nazariy asoslari.....88

URALOV FARRUH ABDURAZZOQOVICH

Hududiy klaster siyosatini takomillashtirish yo'nalishlari.....95

G'IYOSOV ILXOM KARIMOVICH

Korporativ boshqaruv mexanizmlarining qurilish korxonalarida strategik qarorlar qabul qilish jarayoniga ta'siri.....109

ANVAROVA LOBARXON SHERZOD QIZI

Sun'iy intellekt asosida strategik va operatsion boshqaruvni optimallashtirish mexanizmlari.....119

SAYIPOV BEGZOD RAHIMOVICH

Valyuta kursi barqarorligini ta'minlashda monetar siyosat vositalarining roli va uning mehnat bozori dinamikasiga ta'siri.....131

KARIMOV INOMJON ORTIKBAEVICH

Qurilish sanoati korxonalarida investitsiyalarni jalb qilish mexanizmini boshqarishning nazariy asoslarini takomillashtirish.....140

ERKAYEV AKROM NORMUXAMMADOVICH

Milliy iqtisodiyotni sanoatlashuvning nazariy evolyutsiyasi.....150

AXMEDOVA NILUFAR SHUHRATOVNA, RISBEKOVA DILFUZAXON

JALOLIDIN QIZI

Mamlakatimizda kichik biznes va xususiy tadbirkorlikni rivojlantirishda hududiy jihatlari hamda davlat tomonidan tartibga solish mexanizmlari.....163

SHARIPOV G'ULOMJON QARSHI O'G'LI

Yashil iqtisodiyot sharoitida hududiy boshqaruvning xorijiy tajribasi va O'zbekistonda qo'llash istiqbollari.....169

SAPAROV ILYOS XUDAYMURATOVICH

Jamoatchilik ishonchi va ijro mas'uliyati: «Tashabbusli byudjet»ning yangi bosqichdagi vazifalari.....179

MURTOZAYEVA DILNOZA BOBONIYOZ QIZI

O'zbekiston sharoitida oziq-ovqat bozori marketing tadqiqotlarini o'tkazishda raqamlashtirish jarayonining afzalliklari.....184

ТАДЖИЕВА САЙЁРАХОН УРАЛОВНА

Маркетинговая привлекательность Бухарской области и факторы её формирования.....193

G'OFUROV BEKZOD FAYZULLA O'G'LI

Davlat budjeti mablag'laridan foydalanishda moliyaviy nazoratni kuchaytirish yo'llari.....208

USMONOVA MOHIGUL MANSUR QIZI

Yashil iqtisodiyot va ayollar tadbirkorligi rivojlanishining nazariy-konseptual asoslari.....214

ESHQULOVA NASIBA NORMO'MINOVNA

Qishloq xo'jaligi mahsulotlari eksportini diversifikatsiya qilishning ustuvor yo'nalishlari.....223

KILICHEV ALISHER AKRAMOVICH

Mavsumiy mahsulot ishlab chiqaruvchi korxonalarda samaradorlikni baholashning nazariy-uslubiy yondashuvlari.....234

TADJIYEVA SAYYORAXON URALOVNA

Hudud marketing kapitalining nazariy asoslari va konseptual modeli.....240

SHAMSIKULOVA MOXINA BONU FURKATOVNA

Tibbiy xizmatlar buxgalteriya hisobini takomillashtirishning xorij tajribasi.....254

HAMIDOV RUSHAN ERKINOVICH

Oliy ta'limda iqtisodiy fanlarni o'qitish orqali talabalarning moliyaviy madaniyatini yuksaltirish.....261

SADIKOVA MUSLIMA ALISHER KIZI

Implementation of international standards in the corporate governance system of joint-stock companies of Uzbekistan.....270

XAMDAMOV SARDOR FARMON O'G'LI

Davlat xaridlarining moliyaviy mexanizmi: tushunchasi, tarkibiy elementlari va amal qilish tamoyillari.....276

SHAMSIDINOVA ZILOLAXON MAXMUDJON QIZI, MITILLAYEV IBROHIMJON

Diversifikatsiyalanayotgan bank resurslarida likvidlikni boshqarish.....281

HAMIDOV RUSHAN ERKINOVICH

Ta'lim – moliyaviy savodxonlikni oshirishning asosiy vositasi sifatida: nazariy asoslar va amaliy yondashuvlar.....290

TOXIROV JAVLON RAXIMOVICH

Buxoro viloyati bo'yicha ko'rsatilgan savdo xizmatlari hajmiga ta'sir etuvchi omillarni ekonometrik modellashtirish.....299

ТЛЕУМУРАТОВА БАХАДИРА ГЕНЖЕМУРАТОВИЧА

Развитие и повышение эффективности сферы услуг (на примере Республики Каракалпакстан).....314

ISOQOV HASAN ABDUXALIMOVICH

Mintaqada oziq-ovqat sanoatini innovatsion rivojlantirishning tashkiliy-iqtisodiy mexanizmlarini takomillashtirish.....324

TOXIROV JAVLON RAXIMOVICH

Buxoro viloyati bo'yicha ko'rsatilgan savdo xizmatlari hajmi va unga ta'sir etuvchi omillar dinamikasini iqtisodiy prognozlash.....335

G'ULOMOVA SHAXLO BAXTIYOR QIZI

Improving strategic and operational management of construction projects in uzbekistan: a conceptual adaptation of a hybrid model.....348

IMOMJON KHAMIDOV

Public perceptions of environmental risks and willingness to pay for environmental protection: evidence from Uzbekistan and Central Asia.....355

ШУКУРОВА ШАХЗОДА ДЖАЛОЛОВНА

Влияние инфляционных процессов на развитие внешней торговли Республики Узбекистан.....365

ABDILXATOV ULUG'BEK ABDULQUDDUS O'G'LI

O'zbekiston bank tizimida islom investitsiya mahsulotlarini joriy etishning korxonalar faoliyati samaradorligiga ta'siri.....375

ESHTEMIROVA MA'RIFAT AKRAM QIZI

Digital transformation of the banking sector and financial inclusion in Uzbekistan.....383

JUMAQULOV TEMUR

Mahsulot ishlab chiqarish jarayonida mahsulot tannarxini kamaytirish hamda ishlab chiqarish samaradorligini oshirish yo'llari.....391

RAXMATOVA JO'RAXONPOSHSHO QAXRAMON QIZI

Ekoturizm subyektlarining innovatsion faoliyati: nazariy asoslari va boshqaruv mexanizmi.....397

TASHPULATOVA MUNIRAXON MAHMUDOVNA

Korxonalarda risk boshqaruvi orqali xodimlar salohiyatidan samarali foydalanishni baholash usullari va modellari.....405

JAMSHID SHODMONOV

The growth of online shopping in Uzbekistan and its impact on consumer behavior.....412

ERKABOYEVA JASMINA SAFARALI QIZI

Xususiyl tadbirkorlik: kichik biznesning rivojlanishi va strategik yutuqlari.....426

TASHNAZAROVA SITORA FAXRIDDINOVNA

Sanoat tarmoqlarini rivojlantirishda investitsiyalardan foydalanishning zaruriyati va o'ziga xos xususiyatlari.....432

ERGASHEVA SHAXZODA BAHROM QIZI

Sun'iy intellekt yordamida yashil iqtisodiyotni rivojlantirish.....442

BAHROM KAMILOVICH AVEZOV

Orol dengizi mintaqasida qashshoqlikni kamaytirish: ijtimoiy-iqtisodiy, ekologik va institutsional yondashuvlarning ko'p o'lchovli tahlili.....448

MAHMUDOV QUDRATILLO XURSANDBEK O'G'LI

O'zbekiston tijorat banklarida kredit risklarini baholash va boshqarish mexanizmlarini takomillashtirish: xalqaro standartlar va milliy amaliyot.....458

QISHLOQ XO'JALIGI FANLARI

OCHILDIEV UKTAM OLLANAZAROVICH

Surxondaryo viloyatida anor yetishtirishning agrotehnologik xususiyatlari.....466

XUDAYQULOV JONIBEK BOZAROVICH, QASHQABOYEVA CHULPANOY TULKUNOVNA, ALISHEROV XASAN ALISHER O'G'LI

Dunyo mamlakatlari va O'zbekistonda sholini muttasil yetishtirishda mineral va organik o'g'itlar qo'llashning hosildorlikga ta'siri.....472

ЧОРИЕВА ЗАРХОЛ ҚОДИРОВА

Суғориш усуллари ва тартибини анор навлари фенологик фазаларининг ўтиш муддати ва давомийлигига таъсири.....478

MIRZASOLIYEV MIRZAOSIMJON MIRZASOYPOVICH

Oraliq ekin sharoitida turli ekish sxemalarining piyoz hosildorligiga ta'siri.....484

МАВЛОНОВА НАСИБА УМАРОВА

Оптималь суғориш ва сув танқислиги шароитида ғўзанинг навлараро мураккаб дурагайларида олинган оила, тизма ва навида 1000 дона чигит вази белгисининг шаклланиши.....488

MUXTOROV O'ZBEKXON BURHONOVICH

Davlat mulkchiligi sharoitida qishloq xo'jaligi yerlarini me'yoriy baholashning gibril modeli: obyektiv va bozor signallarini integratsiyalash asosida.....493

YO'LDOSHEV NURBEK ERGASHOVICH, SAYFULLAEVA MAXBUBA ILXOMOVNA

«Alpek» mahalliy antigelmint substansiyasining quyonlarda o'tkir toksikligini klinik, gematologik va biokimyoviy baholash.....501

OCHILOVA MUXAYYO SHAKAR QIZI

Baholash natijalari asosida yer tuzish loyihalarini optimallashtirish.....509

OROL DENGIZI MINTAQASIDA QASHSHOQLIKNI KAMAYTIRISH: IJTIMOIIY-IQTISODIY, EKOLOGIK VA INSTITUTSIONAL YONDASHUVLARNING KO'P O'LCHOVLI TAHLILI

BAHROM KAMILOVICH AVEZOV

Urganch davlat universiteti Iqtisodiyot kafedrası dotsenti

ORCID: 0000-0009-3789-8497

Annotatsiya. Maqolada Orol dengizi mintaqasida- Qoraqalpog'iston Respublikasi va Xorazm viloyatida- qashshoqlikni kamaytirishga qaratilgan davlat siyosati hamda ekologik va institutsional islohotlarning samaradorligi ko'p o'lchovli yondashuv asosida baholanadi. Tadqiqotda uy xo'jaligi byudjeti so'rovnomasi (HBS), Alkire-Foster metodikasiga asoslangan ko'p o'lchovli qashshoqlik indeksi (MPI), Xalqaro mehnat tashkiloti standartlari va NEET ko'rsatkichi qo'llanildi; shuningdek, Prezidentning PF-143-son Farmoni va «Qashshoqlikdan farovonlikka» dasturi tahlil etildi. Ma'lumotlar manbai sifatida Statistika agentligi (SIAT), BMTTD, Jahon banki va Islom taraqqiyot banki hisobotlaridan foydalanildi. Tahlil natijalariga ko'ra, 2021–2024 yillarda pul qashshoqligi Qoraqalpog'istonda 20,8 foizdan 10,8 foizga, Xorazmda 19,9 foizdan 11,9 foizga kamaydi. Shu bilan birga, mamlakat bo'ylab qariyb 4,2 million kishi ko'p o'lchovli qashshoqlik holatida qolmoqda. Olingan natijalar mintaqada ekologik tiklanish, inson kapitalini rivojlantirish va institutsional islohotlarni o'zaro uyg'un tarzda amalga oshirish zaruriyatini ko'rsatadi.

Kalit so'zlar: Orol dengizi mintaqasi; qashshoqlik; MPI; NEET; ekologik inqiroz; barqaror rivojlanish; Qoraqalpog'iston; Xorazm; inson kapitali; institutsional islohotlar.

Аннотация. В статье на основе многомерного подхода оценивается эффективность государственной политики, экологических и институциональных реформ, направленных на сокращение бедности в регионе Аральского моря- Республике Каракалпакстан и Хорезмской области. В исследовании применены обследование бюджетов домашних хозяйств (HBS), многомерный индекс бедности (MPI) по методике Алкире-Фостера, стандарты Международной организации труда и показатель NEET; проанализированы Указ Президента № ПФ-143 и программа «От бедности к благополучию». Источниками данных послужили Агентство статистики (SIAT), ПРООН, Всемирный банк и Исламский банк развития. Согласно результатам анализа, в 2021–2024 годах уровень денежной бедности снизился в Каракалпакстане с 20,8 % до 10,8 %, в Хорезме- с 19,9 % до 11,9 %. Вместе с тем около 4,2 млн человек по стране продолжают находиться в условиях многомерной бедности. Полученные результаты указывают на необходимость согласованного осуществления экологического восстановления, развития человеческого капитала и институциональных реформ.

Ключевые слова: регион Аральского моря; бедность; MPI; NEET; экологический кризис; устойчивое развитие; Каракалпакстан; Хорезм; человеческий капитал; институциональные реформы.

Abstract. This article assesses, through a multidimensional approach, the effectiveness of state policy and of ecological and institutional reforms aimed at reducing poverty in the Aral Sea region- the Republic of Karakalpakstan and the Khorezm Region. The study draws on Household Budget Surveys (HBS), the Alkire-Foster Multidimensional Poverty Index (MPI), International Labour Organization standards, and the NEET indicator; it also analyses Presidential Decree No. PF-143 and the "From Poverty to Prosperity" programme. The data are based on reports of the Statistics Agency (SIAT), UNDP, the World Bank, and the Islamic Development Bank. According to the findings, between 2021 and 2024 monetary poverty fell from 20.8 % to 10.8 % in Karakalpakstan and from 19.9 % to 11.9 % in the Khorezm Region. At the same time, about 4.2 million people nationwide remain in multidimensional poverty. The results point to the need for a coordinated implementation of ecological restoration, human capital development, and institutional reform.

Keywords: Aral Sea region; poverty; MPI; NEET; environmental crisis; sustainable development; Karakalpakstan; Khorezm; human capital; institutional reforms.

KIRISH

Orol dengizining qurishi yigirmanchi asrning ikkinchi yarmida yuz bergan yirik texnogen ekologik jarayonlardan biri hisoblanadi. U asta-sekin kechgan bo'lsa-da, atrofdagi aholining turmush darajasi, sog'lig'i, demografik tarkibi va mahalliy boshqaruv tuzilmalariga sezilarli ta'sir ko'rsatdi. Falokatning oqibatlari tor ekologik doiradan tashqariga chiqdi: mintaqada an'anaviy iqtisodiy choralar bilan bartaraf etib bo'lmaydigan, ko'p qatlamli va chuqur ildiz otgan qashshoqlik shakllandi. Aynan shu sabab muammoni hal etishda ekologik, ijtimoiy va institutsional omillarni birgalikda hisobga oladigan integratsiyalashgan yondashuv zarur.

Ilmiy adabiyot va ekologik baholashlarga ko'ra, yigirmanchi asr o'rtalariga qadar Orol dengizi kontinental ahamiyatga ega suv havzasi bo'lgan. 1960 yilda uning maydoni taxminan 68 ming kvadrat kilometrni, o'rtacha chuqurligi 16–17 metrni, eng katta chuqurligi esa 68 metrni tashkil etgan; umumiy suv hajmi 1 083 kubik kilometrga teng bo'lib, dengiz dunyodagi to'rtinchi yirik ichki suv havzasi hisoblangan. U mintaqaning iqlimini yumshatib, biologik xilma-xillikni saqlab, qishloq xo'jaligi, sanoat va aholi tirikchiligi uchun gidrologik asos vazifasini o'tagan.

1950-yillardan boshlab sovet markazlashgan rejalashtirishi doirasida paxta yakkahokimligini kengaytirish maqsadida dengizni to'yintirib turgan Amudaryo va Sirdaryo suvlari muntazam ravishda boshqa yo'nalishlarga burildi. Bu esa og'ir gidrologik inqirozni keltirib chiqardi: dengiz sathi 22 metrga pasaydi, suv hajmi qariyb 90 foizga kamaydi. Hozirgi kunda Orol dengizining maydoni tarixiy eng yuqori ko'rsatkichdan 85 foizga qisqargan; sobiq dengiz tubida esa pestitsid va sanoat chiqindilari bilan to'yingan 5,5 million gektarlik yangi tuzli cho'l- Orolqum vujudga kelgan.

Orol dengizi mintaqasi, ya'ni asosan O'zbekistonning Qoraqalpog'iston Respublikasi va Xorazm viloyati uchun bu jarayonning oqibatlari bir necha yo'nalishda og'ir kechdi. Yiliga qariyb 40 ming tonna baliq ovlangan va o'n minglab kishini ish bilan ta'minlagan an'anaviy baliqchilik tarmog'i butunlay barham topdi. Bir vaqtlar rivojlangan qirg'oqbo'yi shahri Mo'ynoqning port va transport infratuzilmasi cho'l o'rtasida qolib ketdi; qirg'oqda zang bosgan kemalar ekologik inqirozning ko'rsatkichiga aylandi.

ADABIYOTLAR TAHLILI

BMTTD ekspertlarining baholashicha, Qoraqalpog'iston Respublikasi ushbu ekologik inqirozning markaziga aylandi. Baliqchilik iqtisodiyotining barham topishi, qishloq xo'jaligi yerlarining degradatsiyasi, aholi sog'lig'ining yomonlashuvi, mehnatga layoqatli qatlamning ko'chib ketishi va mahalliy boshqaruv salohiyatining zaiflashuvi birgalikda Markaziy Osiyoning boshqa hududlarida deyarli uchramaydigan tarkibiy qashshoqlikni yuzaga keltirdi. Bu holatda ekologik tanazzul bilan iqtisodiy mahrumlik bir-birini kuchaytirib, avloddan avlodga o'tib bormoqda.

Ushbu tadqiqotning nazariy asosi qashshoqlikni tahlil qilishning ikki yo'nalishini birlashtiradi. Birinchisi- qashshoqlikni minimal iste'mol chegarasini ta'minlay olmaslik sifatida qaraydigan an'anaviy pul (monetar) yondashuvi. Ikkinchisi- Orol dengizi havzasi kabi hududlar uchun tobora ahamiyat kasb etayotgan, Nobel mukofoti sovrindori Amartya Sen ishlab chiqqan imkoniyatlar yondashuvi. Bu yondashuvga ko'ra, qashshoqlik shunchaki daromad tanqisligi emas, balki inson uchun zarur asosiy imkoniyatlardan- sog'lom yashash, ta'lim olish, ijtimoiy va iqtisodiy hayotda teng ishtirok etishdan mahrumlikdir.

Senning g'oyalari 2010 yilda Oksford universitetida Sabina Alkire va Jeyms Foster tomonidan yaratilgan ko'p o'lchovli qashshoqlik indeksi (MPI) orqali amaliyotga tatbiq etildi. Bu metod Orol dengizi mintaqasi uchun ayniqsa dolzarb, chunki bu yerda daromadning oshishi sog'liqni saqlash, ta'lim, suv ta'minoti va infratuzilmadagi doimiy mahrumlikni yashirishi mumkin. Shu bois mazkur tadqiqotda qashshoqlik dinamikasini to'liqroq ko'rsatish uchun pul va ko'p o'lchovli yondashuvlar birgalikda qo'llanildi.

Tadqiqot, shuningdek, inson kapitali nazariyasiga tayanadi. Bu nazariyaga muvofiq, aholiga- ovqatlanish, sog'liqni saqlash, ta'lim va kasbiy ko'nikmalar orqali- kiritilgan sarmoya barqaror va inklyuziv o'sishning muhim omili hisoblanadi. Orol dengizi sharoitida moddiy kapital bazasi ekologik inqiroz tufayli asosan yo'qolgani bois, inson kapitali barqaror rivojlanish strategiyasini quradigan asosiy resursga aylandi.

TADQIQOT METODOLOGIYASI

Miqdoriy ma'lumotlarni to'plash va so'rov qamrovi.

Tadqiqotda foydalanilgan asosiy miqdoriy ko'rsatkichlar O'zbekiston Respublikasi Prezidenti huzuridagi Statistika agentligi (SIAT tizimi) hamda Qashshoqlikni kamaytirish va bandlik vazirligining rasmiy ochiq ma'lumotlar bazalaridan olindi. Mamlakatda qashshoqlik uy xo'jaligi byudjeti so'rovnomasi (HBS) natijalari asosida o'lchanadi; so'nggi yillarda ushbu so'rovnoma Jahon banki texnik ko'magida jiddiy metodologik yangilanishdan o'tdi.

So'rov qamrovining kengayishi statistik aniqlikni oshirishga qaratilgan izchil ishning natijasidir. 2021 yilda HBS mamlakat bo'yicha qariyb 10 ming xonadonni qamragan bo'lsa, 2022 yilda xatolik chegarasini kamaytirish maqsadida bu ko'rsatkich 14 mingdan ortiq xonadonga oshirildi; 2024 yilga kelib so'rovnoma 16 mingdan ziyod xonadonni qamrab oldi. Bu Markaziy Osiyodagi eng keng qamrovli milliy so'rovnomalardan biri hisoblanadi va Qoraqalpog'iston kabi ekologik jihatdan zaif hududlar bo'yicha hisob-kitoblarning ishonchliligini oshiradi.

Pul qashshoqligini baholash metodologiyasi.

Rasmiy milliy qashshoqlik statistikasi xalqaro standartlarga muvofiq minimal iste'mol xarajatlari (MIX) chegarasi asosida hisoblanadi. Qashshoqlik chizig'i bir kishining bir oylik asosiy oziq-ovqat, nooziq-ovqat va xizmat ehtiyojlarini qondirish uchun zarur minimal mablag'ni ifodalaydi. Ushbu chegara 2024 yil uchun jon boshiga oyiga 648 ming so'm, 2025 yil uchun 669 ming so'm va 2026 yil uchun 715 ming so'm etib belgilangan.

Ko'p o'lchovli qashshoqlikni o'lchash: Alkire–Foster metodi.

Daromadga asoslangan tahlil insonning farovonligini to'liq aks ettirmasligini inobatga olib, tadqiqotda BMTTD taqdim etgan ko'p o'lchovli qashshoqlik indeksi (MPI) ham qo'llanildi. 2023 yilda BMTTD ko'magida birinchi marta hisoblangan O'zbekiston milliy MPI'si uch o'lcham- ta'lim, sog'liqni saqlash va turmush darajasi bo'yicha 11 ko'rsatkichdan iborat.

Alkire–Foster metodologiyasida qashshoqlikni aniqlash uchun uchta kesim yondashuvidan foydalaniladi:

Ittifoq (union) yondashuvi: shaxs 11 ko'rsatkichdan kamida bittasida mahrum bo'lsa, u MPI bo'yicha qashshoq hisoblanadi.

Kesishma (intersection) yondashuvi: shaxs faqat barcha ko'rsatkichlar bo'yicha bir vaqtda mahrum bo'lsagina qashshoq deb topiladi.

Oraliq kesim ($k = 33,3\%$): shaxsning og'irliklangan mahrumliklari yig'indisi mumkin bo'lgan eng yuqori qiymatning uchdan biriga teng yoki undan yuqori bo'lsa, u ko'p o'lchovli qashshoq deb tasniflanadi.

Mehnat bozori va ishsizlikni tahlil qilish standartlari.

Mehnat bozori Xalqaro mehnat tashkiloti (XMT) tavsiyalari va O'zbekistonning milliy statistik metodologiyasiga muvofiq tahlil qilindi. Ishsizlik darajasi 15–64 yosh oralig'idagi iqtisodiy faol aholi orasida ishi yo'q, faol ish qidirayotgan va ishni darhol boshlashga tayyor kishilarning ulushi sifatida hisoblanadi. Yoshlar ishsizligi esa BMTTD hisobotlaridagi NEET ko'rsatkichi (ta'lim, bandlik yoki kasbiy tayyorgarlikda bo'lmagan yoshlar) yordamida baholandi.

TAHLIL VA NATIJALAR

Orol dengizi havzasidagi o'zgarishlar mintaqa aholisining nafaqat moddiy ahvoliga, balki inson salohiyatining biologik, intellektual va ijtimoiy asoslariga ham salbiy ta'sir ko'rsatdi. Sobiq dengiz tubidagi pestitsid va sanoat kimyoviy moddalari qoldiqlari bilan to'yingan tuz va chang bo'ronlari o'nlab yillar davomida surunkali sog'liq muammolarini keltirib chiqardi. Bu holat mehnat unumdorligini pasaytiradi, oilalarning tibbiy xarajatlarini oshiradi va bolalarning kognitiv rivojlanishiga zarar yetkazadi.

Tibbiy va demografik tahlillar og'ir manzarani ko'rsatadi. Sobiq qirg'oqqa yaqin tumanlarda, xususan Mo'ynoqda, o'lim darajasi mintaqa o'rtachasidan yuqori. Gepatit A bilan kasallanish milliy o'rtachadan bir necha barobar ko'p; kamqonlik eng ko'p zarar ko'rgan jamoalardagi homilador ayollar va bolalar orasida keng tarqalgan; nafas yo'llari kasalliklari va sil bilan kasallanish uzoq yillardan buyon yuqori darajada saqlanmoqda.

Bu muammolarni yumshatish uchun xalqaro moliya institutlari faol jalb qilinmoqda. Jahon banki Orol dengizi mintaqasida suv ta'minoti, sanitariya va sog'liqni saqlash tizimini tiklashga yo'naltirilgan 75 million dollarlik kredit ajratdi. YUNISEF bilan hamkorlik doirasida esa Qoraqalpog'iston maktablarida suv, sanitariya va gigiena (WASH) standartlari yaxshilanmoqda.

2021 yildan buyon O'zbekistonda pul qashshoqligini kamaytirishda sezilarli natijalarga erishildi. Tarixan eng mahrum hududlar qatoriga kiruvchi Orol dengizi mintaqasi milliy o'rtachadan orqada qolayotgan bo'lsa-da, aynan shu yerda eng keskin ijobiy o'zgarishlar qayd etildi.

1-jadval

Hududlar bo'yicha pul qashshoqligi dinamikasi (2021–2024)

Viloyat / Hudud	2021	2022	2023	2024	O'zgarish
O'zbekiston (milliy o'rtacha)	17,0	14,1	11,0	8,9	–8,1 pp
Qoraqalpog'iston Respublikasi	20,8	19,9	13,6	10,8	–10,0 pp ★
Xorazm viloyati	19,9	19,1	14,1	11,9	–8,0 pp
Buxoro viloyati	14,5	11,9	11,8	8,7	–5,8 pp
Navoiy viloyati	4,7	9,2	7,6	5,7	–3,5 pp*
Toshkent shahri	8,1	8,5	7,9	7,3	–0,8 pp

★- milliy miqyosda eng yuqori kamayish darajasi; *- 2022 yildan boshlab. Manba: O'zbekiston Statistika agentligining ochiq ma'lumotlar portali. Ko'rsatkichlar foizda.

Ma'lumotlar ham erishilgan natijalar miqyosini, ham hal etilmagan muammolar ko'lamini ko'rsatadi. 2021 yilda Qoraqalpog'iston aholisining beshdan bir qismi qashshoqlik chegarasidan past yashagan; keyingi yillardagi maqsadli chora-tadbirlar bu ko'rsatkichni 2024 yilga kelib qariyb ikki baravar, ya'ni 10,8 foizga tushirdi. Shunga qaramay, Qoraqalpog'iston (10,8 %) va Toshkent shahri (7,3 %) o'rtasidagi tafovut sezilarligicha qolmoqda.

2024 yilda real uy xo'jaligi daromadi mamlakat bo'yicha 10,7 foizga o'sdi, jon boshiga o'rtacha oylik daromad 2,1 million so'mga yetdi. Daromad o'sishining tarkibiy tahlili Orol dengizi mintaqasi uchun ahamiyatli bir qator ijobiy o'zgarishlarni ko'rsatdi:

ish haqi ulushi 41,9 foizdan 42,6 foizga oshdi- bu qishloq joylarda rasmiy bandlikning mustahkamlanishidan dalolat beradi;

tadbirkorlik daromadi ulushi 21,4 foizdan 22,9 foizga ko'tarildi- bu kichik biznesni qo'llab-quvvatlash dasturlari va PF-143 doirasidagi rag'batlar ta'sirini aks ettiradi;

qishloq xo'jaligi va shaxsiy yordamchi xo'jalik daromadi 9,8 foizdan 10,7 foizga o'sdi;

pul o'tkazmalari ulushi 3,1 foizdan 2,0 foizga kamaydi- bu oilalarning tashqi migratsiyaga bog'liqlikdan mahalliy daromad manbalariga o'tayotganini bildiradi.

Umuman olganda, keltirilgan ma'lumotlar Qoraqalpog'iston va Xorazmning pul qashshoqligi bo'yicha respublika o'rtachasiga bosqichma-bosqich yaqinlashib borayotganini va iqtisodiy islohotlarning amaliy natija berayotganini tasdiqlaydi.

Pul qashshoqligi statistikasi ijobiy tendensiyaning ko'rsatsa-da, MPI tahlili mintaqadagi mahrumlikning haqiqiy ko'lamini pul o'lchovlariga sig'masligini ochib beradi. Oylik 648 ming so'mlik chegaradan chiqqan kishi avtomatik tarzda sifatli ta'lim, ishlaydigan tibbiy xizmat yoki xavfsiz ichimlik suvi bilan ta'minlanmaydi.

2023 yilda O'zbekiston uchun BMTTD ko'magida birinchi marta tayyorlangan milliy MPI hisobotining natijalari e'tiborni tortadi. Mamlakat

bo'yicha kattalar aholisining 18,4 foizi- qariyb 4,2 million kishi- ko'p o'lchovli qashshoqlik holatida. Bu ko'rsatkich pul qashshoqligi darajasidan (11,0 %) ancha yuqori bo'lib, ko'p sonli fuqarolar daromad bo'yicha «qashshoq emas» ko'ringani bilan, sog'liqni saqlash, ta'lim yoki turmush sharoitida jiddiy mahrumlikni boshdan kechirayotganini anglatadi.

Qoraqalpog'iston 29,9 foizlik MPI darajasi bilan barcha viloyatlar orasida birinchi o'rinda turadi; bu har uch nafar kattadan biri hayotining bir necha jabhasida bir vaqtda mahrumlikda ekanini bildiradi. Ko'rsatkichlar bo'yicha taqsimot ham xuddi shunday og'ir: sog'liqni saqlashdagi mahrumlik 31,2 foiz (milliy o'rtacha 22,1 %), uy-joy va sanitariya bo'yicha 33,8 foiz (24,5 %), 0–18 yoshdagi bolalar orasida esa 44,7 foizi ko'p o'lchovli qashshoqlikning biror jihatini boshdan kechirmoqda (33,1 %).

Barqaror, rasmiy va munosib haq to'lanadigan bandlik qashshoqlikni kamaytirishning boshqa barcha yutuqlari uchun poydevor hisoblanadi. Orol dengizi mintaqasida an'anaviy qishloq xo'jaligi bazasi ekologik bosim ostida, muqobil rasmiy ish o'rinlari esa kam bo'lgani bois, mehnat bozori tahlili eng dolzarb natijalarni beradi.

2-jadval

Hududlar va jinsi bo'yicha ishsizlik darajasi (2021–2024)

Viloyat va kategoriya	2021	2022	2023	2024
Qoraqalpog'iston- umumiy ishsizlik	10,5	10,1	9,1	7,1
Qoraqalpog'iston- ayollar ishsizligi	13,2	14,3	12,8	7,5
Xorazm- umumiy ishsizlik	10,5	m/y	9,5	5,8
Xorazm- ayollar ishsizligi	13,2	13,9	9,5	7,3

Izoh: «m/y»- ma'lumot yo'q. Manba: SIAT tizimining ochiq ma'lumotlar portali. Ko'rsatkichlar foizda.

Umumiy ishsizlik ikkala hududda ham kamaydi: Qoraqalpog'istonda 2021–2024 yillarda 10,5 foizdan 7,1 foizga, Xorazmda esa 10,5 foizdan 5,8 foizga tushdi. Biroq eng muhim natija ayollar ishsizligiga tegishli bo'lib, u boshlang'ich mahrumlikning chuqurligini ham, maqsadli chora-tadbirlar samarasini ham ko'rsatadi.

2022 yilda Qoraqalpog'istonda ayollar ishsizligi 14,3 foiz bilan eng yuqori cho'qqiga chiqdi- bu erkaklar ko'rsatkichidan qariyb ikki baravar yuqori edi. 2024 yilga kelib bu ko'rsatkichning 7,5 foizga tushishi «Ayollar daftari», uyda mehnat qilish (kasanachilik) dasturlari, mikrokreditga qulay kirish hamda issiqxona va kichik fermer xo'jaliklarini qo'llab-quvvatlash choralari samarasidir.

Mehnat bozori tahlilidagi eng jiddiy muammo yoshlarga, xususan NEET ko'rsatkichiga tegishli. BMTTD tadqiqotlariga ko'ra, Xorazm viloyatidagi yosh erkaklar orasida NEET darajasi 63 foizga yetadi (Toshkent shahrida bu ko'rsatkich 11 foiz). Bu Xorazmdagi yosh erkaklarning qariyb uchdan ikki qismi bir vaqtda rasmiy ta'lim, rasmiy bandlik va kasbiy tayyorgarlikdan tashqarida

qolayotganini bildiradi; ular inson kapitalini shakllantirmayapti va rasmiy iqtisodiyotga hissa qo'shmayapti.

Orol dengizi ekologik inqirozi va uning ijtimoiy-iqtisodiy oqibatlari ko'lamli milliy byudjet imkoniyatlaridan ancha yuqori. Shu bois O'zbekistonning yirik xalqaro rivojlanish moliyasini jalb qilishdagi sa'y-harakatlari mintaqani tiklashda muhim ahamiyat kasb etdi.

Islom taraqqiyot banki (IDB) BMTTD va OPEK Xalqaro taraqqiyot fondi bilan hamkorlikda «Barqaror qishloq rivojlanishi» loyihasini boshladi. Bu loyiha Qoraqalpog'iston, Xorazm, Navoiy va Buxorodagi 170 ta mahalla jamoasini (40 ta markaziy va 130 ta qo'shni) hamda 710 ming qishloq aholisini bevosita qamrab oladi.

BMTTD tomonidan Yaponiya hukumatining 3,37 million dollarlik granti hisobidan moliyalashtirilgan aholi bardoshlilikini oshirish dasturi Qoraqalpog'istonda ona va bola salomatligi bo'yicha klinik infratuzilmani yangilashga qaratildi. Orolqum cho'lida 2 million gektardan ortiq maydonga saksovul va cherkez ekilishi Orolbo'yi jamoalarida chang va tuz yukini kamaytiradi, mavsumiy ish o'rinlari yaratadi va 25 yil davomida taxminan 180 million dollar sof joriy qiymatga ega uzoq muddatli tuproq barqarorlashtirish jarayonini boshlaydi.

Siyosat darajasida o'rganilayotgan davrning eng muhim o'zgarishi passiv, nafaqaga asoslangan ijtimoiy himoya modelidan faol, bandlik va tadbirkorlikka yo'naltirilgan modelga o'tish bo'ldi. Bu o'zgarish 2024 yil 23 sentabrda Prezidentning PF-143-son Farmoni bilan ishga tushirilgan «Qashshoqlikdan farovonlikka» dasturida o'z ifodasini topdi.

Bosh vazir o'rinbosari J. Qo'chqorov boshchiligidagi maxsus respublika komissiyasi nazorat qiladigan dastur o'lchanadigan maqsadlarni belgilaydi: PQ-12-son Prezident qaroriga muvofiq, O'zbekiston 2025 yilda 1,5 million kishini mutlaq qashshoqlikdan chiqarish va yil oxiriga qadar milliy qashshoqlik darajasini 6 foizga tushirish vazifasini oldi.

Dasturning markaziy mexanizmi «20 000 tadbirkor- 500 000 malakali mutaxassis» tashabbusi bo'lib, u xususiy korxonalarni qashshoqlik reestrtdagi kishilarni ishga olishga rag'batlantirish uchun milliy byudjetdan 1 milliard dollarni yo'naltiradi. Rag'batlantirish tizimi puxta ishlab chiqilgan: ish kuchining kamida 20 foizini qashshoqlik reestrtdagi oilalardan yollagan va bir yil davomida uzluksiz ish haqi to'lagan korxonalar mol-mulk va yer soliqlaridan to'liq ozod qilinadi.

«Qashshoqlikdan farovonlikka» dasturining konseptual jihatdan qanchalik puxta bo'lishidan qat'i nazar, uning haqiqiy samarasi tuman va mahalla darajasidagi ijro sifatiga, ayniqsa davlat resurslarini eng muhtoj fuqarolarga taqsimlashda keng vakolatga ega mahalliy mansabdorlarga bog'liq.

«Hokim yordamchilari» instituti- imtiyozli kreditlar, chorva mollari, jihozlar va yer uchastkalarini muhtoj xonadonlarga taqsimlashda keng vakolatga ega mahalliy mansabdorlar- ham yangilik, ham zaif nuqta hisoblanadi. Ko'p tumanlarda bu mexanizm samarali ishladi va aholiga tadbirkorlikni yo'lga

qo'yishda haqiqatan yordam berdi. Biroq yetarli nazorat-muvozanat tizimining yo'qligi ba'zi hollarda korrupsiya uchun sharoit yaratdi.

Bosh prokuratura oshkor qilgan holatlar bu xavfning hujjatli namunalarini beradi. Tekshirilgan holatlardan birida bir hokim yordamchisi fuqarolarning moliyaviy savodsizligi va ishonchidan foydalanib, 20 nafar kam ta'minlangan fuqaroga tegishli elektron imzo kalitlaridan noqonuniy foydalangan va 427,7 million so'mlik imtiyozli kredit mablag'larini o'zlashtirgan. Natijada mablag'lar o'g'irlangan, aybsiz fuqarolar esa qarz yuki ostida qolgan. Bu holat kuchli raqamli nazorat va shaffoflik mexanizmlarining zarurligini ko'rsatadi.

XULOSA VA TAKLIFLAR

2021–2024 yillarda Qoraqalpog'istonda pul qashshoqligi 20,8 foizdan 10,8 foizga, Xorazmda 19,9 foizdan 11,9 foizga kamaydi. Bu izchil siyosat, kengaytirilgan ijtimoiy himoya reestrlari, xalqaro moliyalashtirish va tadbirkorlik muhitining yaxshilanishi natijasidir; 2024 yilda mamlakat bo'yicha 719 ming kishi qashshoqlikdan chiqdi. Tavsiya: eng ko'p zarar ko'rgan Qoraqalpog'iston tumanlari uchun uzoq muddatli imtiyozlar, soddalashtirilgan me'yoriy tartib va davlat-xususiy sherikligiga asoslangan doimiy maxsus iqtisodiy zona maqomini joriy etish maqsadga muvofiq. 2023 yilgi MPI ma'lumotlariga ko'ra, 4,2 million kishi (milliy miqyosda 18,4 %, Qoraqalpog'istonda 29,9 %) ko'p o'lchovli qashshoqlik holatida, mintaqadagi 0–18 yoshli bolalarning 44,7 foizi esa mahrumlikning biror jihatini boshdan kechirmoqda. Tavsiya: qashshoqlik reestridagi barcha xonadonlar uchun sog'liqni saqlash sug'urtasini ta'minlash, Qoraqalpog'istonning maktab va tibbiyot muassasalarida WASH infratuzilmasini uch yil ichida yangilash hamda aholini bank xizmatlari bilan qamrab olishni mustaqil qashshoqlikni kamaytirish chorasi sifatida amalga oshirish zarur.

Xorazmdagi yosh erkaklar orasida NEET darajasining 63 foizga yetishi va ayollar ishsizligining uzoq vaqt ikki xonali darajada saqlanishi mehnat bozorining eng zaif guruhlarni unumli imkoniyatlar bilan bog'lay olmayotganini ko'rsatadi. Tavsiya: Zangiotada sinovdan o'tgan «Yoshlar innovatsiya markazi» modelini ikki yil ichida Qoraqalpog'iston va Xorazmning barcha qishloq tumanlariga tatbiq etish, ya'ni axborot texnologiyalari, quyosh energetikasi, akvakultura va ingliz tilida biznes muloqoti bo'yicha qisqa muddatli amaliy kurslarni yo'lga qo'yish; bitiruvchilarni ish bilan ta'minlash uchun xalqaro autsorsing (BPO) kompaniyalari bilan hamkorlik o'rnatish. «Qashshoqlikdan farovonlikka» dasturi mamlakat mustaqilligi davridagi eng yirik va tarkibiy jihatdan asosli qashshoqlikni kamaytirish tashabbusidir, biroq uning salohiyati to'liq ijroga bog'liq. Tavsiya: barcha dastur to'lovlari uchun to'liq raqamli kuzatuvchanlikni joriy etish- bloklarga bog'langan tranzaksiya yozuvlari, biometrik kredit tasdig'i, naqdsiz kredit vositalari va mahalliy taqsimlash qarorlarini kuzatib borish uchun ochiq axborot panellari. Shuningdek, xalqaro hamkorlar tomonidan moliyalashtiriladigan mustaqil jamoatchilik monitoringi mexanizmini yaratish maqsadga muvofiq.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR RO'YXATI

1. United Nations Development Programme (UNDP) va Jahon banki. (2023). Uzbekistan Pilot Multidimensional Poverty Index Report 2023. BMTTD O'zbekiston. https://www.undp.org/sites/g/files/zskgke326/files/2024-03/en_Pilot%20MPI%20report%202023.pdf
2. United Nations Development Programme (UNDP). (2023). Completed: Building Resilience in the Aral Sea Region. BMTTD O'zbekiston. <https://www.undp.org/uzbekistan/projects/completed-building-resilience>
3. United Nations Development Programme (UNDP). (2024). Youth, Informal Economy, and Gig Platforms in Uzbekistan. BMTTD O'zbekiston. https://www.undp.org/sites/g/files/zskgke326/files/2025-10/report_informal_economy_eng.pdf
4. Birlashgan Millatlar Tashkiloti. (2025). United Nations Sustainable Development Cooperation Framework for Uzbekistan 2026–2030. UNECE. https://unece.org/sites/default/files/2025-12/CF%20Uzbekistan%202026-2030_FINAL.pdf
5. Alkire, S., & Foster, J. (2011). Counting and multidimensional poverty measurement. *Journal of Public Economics*, 95(7–8), 476–487.
6. Jahon banki. (2023). Uzbekistan- Economy: Human Capital Data Portal. <https://humancapital.worldbank.org/en/economy/UZB>
7. Jahon banki. (2020). Aral Sea Region Poverty Reduction: Water Supply, Sanitation and Health Project. <https://documents.worldbank.org/en/publication/documents-reports/documentdetail/099906204192226749>
8. Jahon banki. (2024). Setting a National Poverty Line in Uzbekistan. <https://documents1.worldbank.org/curated/en/099062824104113545/pdf/P1746031a5c36b0d197591155c3069e7ea.pdf>
9. O'zbekiston Respublikasi Prezidentining PF-143-son Farmoni. (2024 yil 23 sentabr). Qashshoqlikni kamaytirish va aholining farovonligini oshirish chora-tadbirlarini yangi bosqichga ko'tarish to'g'risida. Lex.uz. <https://lex.uz/uz/docs/-7109857>
10. PQ-12-son Prezident qarori. (2025 yil 17 yanvar). «Qashshoqlikdan farovonlikka» dasturini amalga oshirish bo'yicha ustuvor chora-tadbirlar to'g'risida. Lex.uz. <https://www.lex.uz/uz/docs/-7327821>
11. O'zbekiston Respublikasi Prezidenti huzuridagi Statistika agentligi. (2025, fevral). Hududlar bo'yicha pul qashshoqligi darajasining dinamikasi (2021–2025). SIAT ochiq ma'lumotlar portali. <https://siat.stat.uz/data/3495/>
12. Daryo.uz. (2025, 3 fevral). O'zbekistonda 2024 yilda qashshoqlik darajasi 8,9 foizga kamaydi. <https://daryo.uz/2025/02/03/ozbekistonda-2024-yilda-kambagallik-darajasi-89-foizga-kamaydi/>
13. Daryo.uz. (2026, 5 mart). O'zbekistonda qashshoqlik chegarasi 715 ming so'm etib belgilandi. <https://daryo.uz/2026/03/05/ozbekistonda-kambagallik-chegarasi-715-ming-som-boldi/>

14. Gazeta.uz. (2025, 3 fevral). O'zbekistonda qashshoqlik darajasi 8,9 foizga kamaydi. <https://www.gazeta.uz/oz/2025/02/03/poverty/>
15. Islom taraqqiyot banki va BMTTD. (2025). Barqaror qishloq rivojlanishi loyihasi. BMTTD O'zbekiston. <https://www.undp.org/uzbekistan/projects/sustainable-rural-development>
16. BMTTD O'zbekiston. (2025). Orol dengizi mintaqasidagi mahalliy aholining bardoshlilikini oshirish. <https://www.undp.org/uzbekistan/projects/enhancing-resilience-local-population-aral-sea-region>
17. O'zbekiston Respublikasi Prezidenti huzuridagi Statistika agentligi. (2025). Ayollar ishsizligi darajasi ko'rsatkichlari. SIAT ochiq ma'lumotlar portali. <https://siat.stat.uz/data/2817/>
18. BMTTD. (2025). Qoraqalpog'istondagi qishloq yoshlari uchun kasbiy ta'limga kirishni yaxshilash. <https://www.undp.org/uzbekistan/press-releases>
19. Uzbekistan.org. (2025). Yangi qashshoqlikni kamaytirish dasturi: «20 000 tadbirkor – 500 000 malakali mutaxassis». <https://uzbekistan.org/uz/kambagallikni-qisqartirish-boyicha-yangi-dastur-amalga-oshiriladi/2932/>
20. Gov.uz. (2025). Orol dengizi mintaqasining barqaror, yashil va inklyuziv rivojlanishi bo'yicha hamkorlik natijalari. <https://gov.uz/oz/eco/news/view/114432>
21. Gov.uz. (2024). 2024 yilgi yillik qashshoqlik darajasi 11 foizdan 8,9 foizga tushdi. <https://gov.uz/oz/bv/news/view/34849>

2026-yil, iyul. №7-son.

Mas'ul muharrir: Beglayev Uchqun

Musahhih: Boltayev Nurali

Sahifalovchi va dizaynerlar: Normurodov Sarvar,
Sharipov Shoxruh

© Materiallar ko'chirib bosilganda "Agrobiznes, fan va texnologiyalar" ilmiy-amaliy elektron jurnali manba sifatida ko'rsatilishi shart. Jurnalda bosilgan material va reklamalardagi dalillarning aniqligiga mualliflar mas'ul hisoblanadi. Tahririyat fikri har vaqt ham mualliflar fikriga mos kelavermasligi mumkin. Tahririyatga yuborilgan materiallar qaytarilmaydi.

Mazkur jurnalda maqolalar chop etish uchun quyidagi havolalarga murojaat qilish mumkin. Ilmiy maqolalar, reklama, hikoya va boshqa ilmiy-ijodiy materiallar yuborishingiz mumkin. Materiallar va reklamalar pullik asosda chop etiladi.

Elektron pochta: licht-1989@mail.ru

Jurnalning telegram manzili: t.me/agrobiznes_elektronjurnal

Telefon raqami: +998939018320, +998934393000

Jurnal rasmiy sayti: <https://www.agrobiznesjournal.uz>

"Agrobiznes, fan va texnologiyalar" ilmiy-amaliy elektron jurnali O'zbekiston Respublikasi Oliy ta'lim, fan va innovatsiyalar vazirligi huzuridagi Oliy attestatsiya komissiyasi rayosatining 30.11.2024-yildagi №364/5-sonli qarori bilan 08.00.00-Iqtisodiyot fanlari bo'yicha, 08.05.2025-yildagi №370/5-sonli qarori bilan 06.00.00-Qishloq xo'jaligi fanlari bo'yicha "Dissertatsiyalar asosiy ilmiy natijalarini chop etish tavsiya etilgan milliy ilmiy nashrlar ro'yxati"ga kiritilgan.

"Agrobiznes, fan va texnologiyalar" ilmiy-amaliy elektron jurnali 2023-yil 23-maydan O'zbekiston Respublikasi Prezidenti Administratsiyasi huzuridagi Axborot va ommaviy kommunikatsiyalar agentligi tomonidan **C-5669225** reyestr raqami tartibi bo'yicha ro'yxatdan o'tkazilgan.
Litsenziya raqami: №083688

**Manzilimiz: Toshkent viloyati, Qibray tumani,
Universitet ko'chasi, 2-uy**